

עבודה זרה דף ע"ו

הגעלות כלי נכרים

שאל רב עמרם את רב ששת, מדוע לגבי גיעולי עבודת כוכבים שנינו, השפודים והאסכלא, מלבנן באור, ולגבי קדשים שנינו, השפוד והאסכלא שצלה בהן בשר קדש, מגעילן בחמים?⁴⁷² אמר לו עמרם בני, מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים? כאן בקודשים הכלי בלע היתיר ולכן מספיקה הגעלה, אבל שם הוא בלע איסור. שאל רבא, סוף סוף כשיפלוט את הנותר יפלוט איסור? אלא אמר רבא, שאכן כדי לפלוט איסור מועיל רק ליבון, אלא שיש גזירת הכתוב, בקדשים, שצריך מריקה ושטיפה שנאמר "ומרק ושטף במים". שאל אותו אביי, הרי מריקה ושטיפה זה בצונן, והגעלה בחמין, ואיך אפשר לקרוא למריקה ושטיפה הגעלה? אלא אמר אביי, שהכוונה כן להגעלה ממש, שנועדה כדי לפלוט מאיסורן. אלא שיש ללמוד ממשנה לחברתה ובשניהם צריך, גם ליבון וגם הגעלה.

הבדל בין הגעלת כלי שבלע קודש לכלי מגוי
אמר לו רבא, אם כך שיכתבו את שניהם באחת המשניות, ובשני יכתוב התנא רק אחד מהם,

ונאמר ש"יגיד עליו רעו" שצריך את שתיהם? אלא אמר רבא, שהטעם שקדשים מספיקה הגעלה, הוא בגלל מה שאמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה, שכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, ואינו מספיק להיות נותר עד שתחזור ופולטו בתבשיל אחר. אומרת הגמרא, שסברא זו יכולה להאמר לגבי שלמים, שנאכלים לשני ימים, ולכן קודם שהתבשיל נהיה נותר, הוא כבר גיעול, שהרי כשבישיל בו למחרת פלט את הבליעה שמאמול, אבל חטאת שנאכלת ליום ולילה, כשמבשל כעת חטאת הרי זה נותר, וכשחוזר ומבשל בה למחרת, שלמים או חטאת, נפלט הנותר, מהחטאת של היום לתוך החטאת או השלמים של מחר? מתרצת הגמרא, שמה שנאמר שמספיקה הגעלה, זה לגבי מקרה שמבשל בה חטאת ובו ביום, מבשל בה גם חזה ושוק של כהנים, ולכן החטאת של מחר והשלמים של אתמול נגמר זמנם יחד, ואין כאן פליטת נותר, ויכול לבשל למחרת אחרי החטאת שוב שלמים. שואלת הגמרא, אם כך אפילו הגעלה אינם

⁴⁷² כיוון שאם ישארו למחר יהיו נותר, וכשיבשל בשר קודש יפלוט השפוד טעם בבשר, ויאסרו כנותר. רש"י.

צריכים? ונשארתי הגמרא ללא תירוץ על קושיא זו.

רב פפא אמר, שאכן יש הבדל בין גיעולי עובדי כוכבים, לבין קדשים, כיוון שבכלי עובד כוכבים לא מבשלים כל הזמן ומתקשה הבליעה בתוכו, ונדבקה בו אבל בקדשים כיוון שבכל שעה מבשלים בהם לא נוח הכלי לפלוט, ולכן מספיקה הגעלה.

רב אשי אמר, שהתירוץ הוא כמו שאמר רב ששת בהתחלה שבקדשים הכלי היתיר ובעבודת כוכבים בלע איסור. ואין להקשות שבשעה שפולטו הוא כבר אסור, משום שאז האיסור אינו בעין, ומעולם לא הוכר איסורו ולכן אינו כל כך חמור.

מבררת הגמרא, עד כמה יש ללבן כלים
שיעור ליבון בכלים
הטעונים ליבון? אמר רב מני, עד שתשיר
קליפתן. מבררת הגמרא, כיצד יש להגעיל כלים הטעונים הגעלה? אמר
רב הונא, שיש לתת יורה קטנה בתוך יורה גדולה כדי שיהיו רותחין
עוברים על כולה. שואלת הגמרא כיצד מגעילים את היורה הגדולה?
אומרת הגמרא, שיש לעשות כפי שעשה רב עקיביה, שהיה לו דוד גדול
שהיה צריך להגעילו, נתן סביב שפתו בצר כדי שיוכל לקבל מים רבים,
ויעברו הרותחים על שפת הכלי, ומילאו מים והרתיחם.

אמר רבא⁴⁷³, מי חכם לעשות כך אם לא רב עקיביה, שאדם גדול הוא,
וסבר שכמו שבלעו שפת הדוד את האיסור יפליטהו, וכיוון שלא בולעו
אלא על ידי ניצוצות, שניתזו הרתיחות שם, ולא הוכנסה לתוך יורה
אחרת בשעת בליעת האיסור, כך בשעת פליטה, אף על פי שלא הכניסה
לתוך יורה אחרת, הואיל ונתמלאת יפה יפה, ומעלה ניצוצות על שפתה,
פולטת⁴⁷⁴.

473 עמוד ב'.

474 אבל עיסה צריך, משום שללא עיסה יתכן שלא יגעו ניצוצות לשפה באותו זמן, אבל איסור המתבשל בה פעמים הרבה, אם לא העלה ניצוצות כל שעה העלה פעם אחת. רש"י.

אמר רב עוקבא בר חמא, סכין נועצה⁴⁷⁵ עשרה

פעמים⁴⁷⁶ בקרקע⁴⁷⁷. אמר רב הונא בריה דרב

יהושע, ובקרקע שאינה עבודה. אמר רב כהנא, ובסכין יפה, שאין בה גומות בעובי רחבה שלא תהא שמנונית בגומא. מביאה הגמרא שאכן כך שנינו בברייתא, סכין יפה שאין בה גומות נועצה עשרה פעמים בקרקע.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע, דבר זה מועיל רק כדי לאכול בה צונן⁴⁷⁸, כפי שמר יהודה, ובאטי בר טובי, ישבו לפני שבור מלכא שהיה עובד כוכבים והביאו לפנייהם אתרוג, חתך שבור מלכא ואכל ממנו, וחתך ונתן לבאטי בר טובי, ואחר כך נעצה עשרה פעמים בקרקע, ואז חתך ונתן למר יהודה. אמר לו באטי בר טובי, וכי אני איני יהודי? אמר לו שברב יהודה מכיר אני בו שהוא פרוש ולא יאכל דבר איסור, אבל כך איני מוחזק שתהא פרוש כל כך. ויש שאמרו שאמר לו היזכר מה עשית בלילה⁴⁷⁹.

הדרן עלך פרק 'השוכר את הפועל'

וסליקא לה מסכת עבודה זרה בסייעתא דשמיא

475 ויש אומרים משפשפה בבגד צמר שאינה חלק, ומעביר שמנוניתה. רש"י.

476 בירושלמי נאמר שצריך שלש פעמים, ומשמע שלא דוקא עשר פעמים, אבל מהנאמר בהמשך דעה עשר פעמים בקרקע משמע, שצריך דוקא עשר ויש להחמיר. תוס'.

477 כתבו בתוס', ואומר מורי שמה שנאמר כאן נועצה עשר פעמים בקרקע היינו דוקא בקרקע קשה שהיא מעברת השומן ושפה, אבל לא רכה שאינה מעברת השומן, וגם לא קרקע קשה יותר מדאי, ובדוקא נקט קרקע, ולא אבן, ולא אפר, ולא קרקע רכה.

478 כתב רש"י, אבל דבר רותח אסור לחתוך בה, עד שיגעילנה ברותחין וכלי ראשון, ותסו כ' שזה רק בסכין שבלע היתיר, אבל בסכנים של עובדי כוכבים דבלעי איסורא בעו ליבון. ור"ת כ' עוד שזה דוקא באיסור דסכין גדולה שדרך לצלות בה בשר, אבל סכנים קטנים שאין דרך לצלות בהם בשר, ודאי מספיקה להם הגעלה אף בשל עובדי כוכבים. וריב"א מצריך ליבון גם בסכנים קטנים לפי שפעמים דרך להפוך בהם בשר על גבי גחלים. ור"ת אומר דזה אינו קרוי תשמישו על יד האור כיון דאין בהם תשמיש קבוע ע"י האור.

479 דרך פרסים למסור נשים לאכסנאים, וכששיגרן להם בלילה שעבר קיבל באטי, ורב יהודה לא קיבל. רש"י. וכל' התוס' שנראה שלא חטא בזה, כיון שעדיין היה עבד קצת שמעוכב גט שחרור.